

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren N:o 33.

Fredagen den 29 april.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 21 och 22 innevarande april förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att Herr J. E. Olsson till följd af sjukdom är oförmögen att delta i Riksdagens arbeten under närmaste dagarne, intygas härmed.

Stockholm den 28 april 1898.

Ernst Lidin.

Legit. läkare.

§ 3.

Härefter begärdes ordet af

Herr Behmer, som yttrade: Herr talman! Vid genomläsandet af det nyligen utdelade diskussionsprotokollet för den 30 sistlidne mars på aftonen bar jag till min förvåning funnit, att mitt namn finnes upptaget bland deras, hvilka anmält reservation mot kammarens då fattade beslut om anläggande af en jernväg från Gellivare till norska gränsen. Det är för mig alldeles oförklarligt, hur någon ting sådant kunnat ske, då jag icke anmält någon reservation mot detta beslut och icke ens kunnat göra det, alldenstund jag icke var tillstädes i kammaren, då resultatet af voteringen tillkännagafs. Jag aflemnade nemligen min röstsedel något efter midnatt och aflägsnade mig omedelbart derefter. Jag hade icke särskild anledning att med någon större noggrannhet följa med, då protokollet justerades, vid hvilket tillfälle jag ju kunnat

göra denna anmärkning, och kammarens ledamöter veta ju mycket väl, att det är nästan omöjligt att följa med vid protokollens justering, om man icke egnar särskildt noggrann uppmärksamhet deråt. Nu är emellertid protokollet justerat och kan naturligtvis icke ändras, hvarför för mig icke återstår annat än att framställa en vördsam begäran, att mitt nu lemnade tillkännagifvande måtte få inflyta i dagens protokoll.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtanden n:is 72, 73, 74, 75, 76 och 77.

§ 5.

Vid föredragning dernäst af statsutskottets memorial n:o 78, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående statsanslag för utvidgande af en skeppsdocka å Lindholmen invid Göteborg, begärdes ordet af

Herr vice talmannen Swartling, hvilken yttrade: Med anledning deraf att det blifvit bestämdt, att gemensamma voteringsrum skola ega rum redan nästa onsdag, är det önskvärdt, att beslut snarast möjligt fattas om de förslag till voteringspropositioner, som äro till kammaren inkomna, och jag tillåter mig därför hemställa, att det i detta memorial förekommande ärende måtte få afgöras utan vidare bordläggning, och att detsamma måtte blifva förhållandet med statsutskottets nästföljande memorial n:o 79.

Med bifall till den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan, beslöt kammaren att nu företaga ifrågavarande ärenden till omedelbart afgörande; och blef den af utskottet i föreliggande memorial föreslagna voteringsproposition, som upplästes, af kammaren godkänd.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 79, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Punkterna 1 och 2.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 3.

Lades till handlingarne.

Punkterna 4 och 5.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 7.

Föredrogs men bordlades å nyo bankoutskottets memorial n:o 7.

§ 8.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 63, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående de kongl. teatrarne.

§ 9.

Till behandling företogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 1 och 5 tryckfrihetsförordningen. *Om ändring af §§ 1 och 5 tryckfrihetsförordningen.*

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att Riksdagen i anledning af ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr E. Olsson i Kyrkebol afgifna motion, n:o 198, ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling ett inom utskottet uppgjort förslag till förändrad lydelse af §§ 1: 5:o och 5: 2:o, 6:o, 8:o och 12:o i tryckfrihetsförordningen.

I fråga härom anförde

Herr A. Hedin: Då jag till min förvåning finner, att ingen begär ordet för att yrka afslag på konstitutionsutskottets förslag till åtskilliga ändringar i tryckfrihetsförordningen, kan jag väl förstå, att kammaren är benägen att bifalla detsamma. Jag vill emellertid fritaga mig från all andel deri. Jag kan icke finna det vara en rimlig reform, att man utan att komma längre än derhän, att det skall blifva tillåtet att anlägga tryckeri i köping, skall försvåra den undantagsbestämmelse, som redan gäller i händelse af tryckfrihetsförbrytelse, att personlig inställelse skall iakttagas, äfven om förbrytelsen är af lindrigaste beskaffenhet, en undantagsbestämmelse, som är mycket svår och sträng i jemförelse med hvad i öfrigt gäller angående brottmål. Att man bibehållit denna bestämmelse, på samma gång man ålägger dem, som åtalas för en tryckfrihetsförbrytelse å ort under landsrätt, att inställa sig till svaromål på ett mycket långt afstånd, om tryckeriet är beläget i en ort, som är fjerran från länsresidenset, det är för dem ett förvärrande utaf den uudantagsbestämmelse, som redan finnes i grundlagen. Det förefaller mig föga sannolikt, att, när ett sådant förslag som detta förekommer till slutlig pröfning af Riksdagen, det skall kunna komma att af Riksdagen antagas. Då emellertid detta förslag, som jag nu förstår, blir hvilande, är det antagligt, att ingen kommer att taga upp frågan till en fullständigare och bättre, rättvisare och rimligare lösning vid nästa riksdag, och då är faran den, att, när förslaget kan förekomma till definitivt antagande, det blir förkastadt, och således alltsammans förblir qvar på samma punkt som för närvarande. Men då från det håll, hvarifrån jag

väntat opposition mot konstitutionsutskottets förslag, någon sådan icke låtit sig afhöra, skall jag för närvarande icke göra något yrkande. Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

*Om ålder-
domsunder-
stöd åt i kom-
munens tjänst
anställda barn-
morskor.*

Härefter föredrogs Andra Kammarens fjerdje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om ålderdomsunderstöd åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.

I motion, n:o 214, inom Andra Kammaren hade af herr C. Wallis m. fl. föreslagits:

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga under förnyad ompröfning, på hvilka sätt ålderdomsunderstöd må lämpligen kunna beredas de i kommuners tjänst anställda barnmorskorna, och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill undersökningen kan gifva anledning.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen för närvarande ej måtte vinna Riksdagens bifall.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar Zetterstrand, Berg och Gethe, hvilka hemställt, att motionen måtte af Andra Kammaren bifallas.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Zetterstrand: På de skäl, som återfinnas i den utlåtandet bifogade, af herrar Berg, Gethe och mig afgifna reservation, får jag härmed yrka bifall till samma reservation, hvilken, efter hvad herrarne torde finna, innebär detsamma som bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Hazén: Herr talman! Denna fråga har gång efter annan varit föremål för Riksdagens behandling, och det är att förvänta, att den icke kommer härifrån utan att hafva i någon form vunnit en nöjaktig lösning. För egen del är jag åtminstone af den uppfattningen, att det icke kan aflöpa med mindre, enär denna fråga dock i sig har så mycket af rättvisa och billighet. Detta erkändes redan vid riksdagen 1888 mycket kraftigt, och utskottet har nu i sitt utlåtande icke kunnat underkänna de kraftiga skäl, som då gjorde sig gällande.

Det är naturligt, att, om utskottet skulle fäst afseende endast vid det nu sagda, dess utlåtande skulle i likhet med reservationen hafva gått i den riktning, att deri tillstyrkts bifall till motionen. Men här finnas också andra omständigheter, som till äfventyrs äfven torde böra tagas i öfvervägande. Såsom herrarne behagade erinra sig, förelåg till behandling vid riksdagen 1895 en kongl. proposition i detta ämne, föranledd af en riksdagsskrifvelse. Denna proposition afsåg hela den legitimerade barnmorskecorpsen, och hufvudprinciperna deri voro, att kommunerna skulle

hafva obligatorisk skyldighet att till barnmorskepensioneringen lemna bidrag, beräknadt efter ett öre för hvarje person, och att de i kommunernas tjänst anställda barnmorskorna skulle för samma ändamål erlägga vissa afgifter. Dessa afgifter beräknades till tio tusen kronor, och bidragen från kommunerna till fyratioåtta tusen kronor. Hvad som derutöfver erfordrades skulle sedermera gäldas af statsverket. Denna proposition gick igenom i Första Kammaren med 55 röster mot 46. I Andra Kammaren åter föll den; det var 110, som röstade mot, och 88, som röstade för.

Om åldersdomsunderstöd åt i kommuners tjänst anställda barnmorskor.

(Forts.)

Följande riksdag, det vill säga år 1896, framlemnades af enskild motionär, professor Wallis, samma förslag, men uti en modifierad gestalt, i det att detsamma omfattade endast de i kommunernas tjänst anställda barnmorskorna, men tillika innebar en hemställan om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, under hvilka vilkor äfven enskildt praktiserande barnmorskor skulle kunna blifva föremål för likartad pensionering. Denna motion vann dock intet understöd. I Första Kammaren blef den förkastad utan diskussion, och i Andra Kammaren yttrade sig ingen för densamma mera än motionären sjelf.

TVÅ ÅR HAFVA SEDAN DESS FÖRFLUTIT. Det har nu förefallit utskottet, att, om en skrifvelse i ärendet å nyo skulle afgå till Kongl. Maj:t, sådant icke borde ske med mindre än att i denna skrifvelse blefve klart och tydligt angifna hufvudprinciperna för det förslag, som åsyftades. Ty eljest komme man ju att gå i en kretsgång, och det blefve icke anuat än förslösadt arbete och gäckade förhoppningar. Såsom herrarne torde finna, är motionen mycket negativ, den lemnar icke någon vägledning. Motionen har alltså icke lemnat utskottet någon direkt anledning att ingå på några sådana hufvudprinciper, och utskottet har icke heller ansett sig kunna göra detta, då man nu står inför en sådan stor fråga som den, hvilken rör försäkring för pensionering samt frivillig försäkring för beredande af lifränta. Utskottet har förmenat, att denna stora hufvudfråga kunde hafva någon direkt inverkan på lösningen af nu förevarande specialfråga. Huru som helst härmed, så torde det vara rådligt att vänta, tills denna stora hufvudfråga blifvit behandlad. Dermed blefve situationen åtminstone klarare. Alltså, ehuru utskottet icke kunnat underkänna, att i motionen finnes både billighet och rättvisa, har dock enligt dess uppfattning trågans *historiska läge* varit sådant, att det näppe-ligen kunnat tillstyrka bifall till motionen, och jag tror, att äfven förslaget vännar skulle bäst tjena saken och gagna den för framtiden, om de förenade sig med utskottet, hvarför jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Wallis: Herr talman, mina herrar! Då jag är motionär i ämnet, torde det tillåtas mig att yttra några ord dels

Om ålder
domsunder-
stöd åt i kom-
munens tjänst
anställda barn-
morskor.

för att bemöta den siste ärade talaren, dels ock för att bemöta utskottets hemställan.

Det kan väl ej förefalla eder anmärkningsvärdt, att jag och mina medmotionärer, det vill säga läkarne i denna kammare, hafva känt oss i hög grad smärtsamt berörda deraf att utskottet på detta sätt nekat sitt bifall till vår motion, ty, såsom af motionen framgår, är det alldeles uppenbart, att det just är så att säga på fjerde tillfälliga utskottets inbjudan förra året, som denna motion kommit till. Herrarne veta mycket väl, att det förra året här i kammaren var tal om löneförbättring för illa aflönade barnmorskor, men att utskottet vid sitt afstyrkande af sådan löneförbättring just framhöll, att det väsentliga önskemålet i fråga om barnmorskornas aflöning vore den behjertansvärda frågan om barnmorskecorpsets pensionering. Denna utskottets motivering blef icke underkänd under debatten i denna kammare, utan det föreföll, som om den skulle motsvarat meningen hos kammarens majoritet. Under sådana förhållanden var det klart, att vi skulle å nyo bringa under kammarens pröfning en fråga, som vi anse vara så vigtig från hälsovårdssynpunkt.

Jag behöfver icke, efter hvad dels utskottet och dels den siste ärade talaren anför, yttra mig vidlyftigt angående denna frågas historik. Den är helt enkelt den, att, efter det Riksdagen år 1888 aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t, uti hvilken denna fråga om barnmorskecorpsets pensionering framställdes såsom en ytterst vigtig hälsovårdsfråga, Kongl. Maj:t under de närmast derpå följande åren lät företaga en ytterst noggrann utredning af frågan, och på basen af denna utredning framlades en kongl. proposition, som här många gånger omtalats. Denna var nära att gå igenom. I Första Kammaren gick den igenom med en betydande majoritet, här föll den, men det var en betydande minoritet som röstade för densamma. Det har emellertid synts mig och mina medmotionärer, att anledningen, hvarför den föll här i kammaren, hufvudsakligen var den, att den innehöll förslag om pensionering för *alla* barnmorskor, icke allenast de i kommunernas tjänst anställda, utan äfven de privat praktiserande. Det föreföll oss därför högst antagligt, att, om vi blott uteslöte den del af frågan, som rörde pensionering af enskildt praktiserande barnmorskor, densamma i öfrigt nu skulle kunna komma att antagas af kammaren, efter de sympatiska uttalanden i ämnet, som förekommit inom Riksdagen och särskildt från utskottets sida. För min del ansåg jag också, det skäl förefunnos för antagandet, att denna pensioneringsfråga skulle falla Andra Kammaren mera i smaken, om man uteslöte förslaget om de enskildt praktiserande barnmorskornas delaktighet i pensioneringen. Och jag ber särskildt att få i det hänseendet ur det diskussionsprotokoll, som fördes vid behandlingen af denna fråga under 1895 års riksdag, meddela herrarne hvad den främste talaren på majori-

tetens sida, den sida, som förkastade den kongl. propositionen, herr Pehrsson i Törneryd, anförde. Han yttrade:

»I det nu förevarande förslaget finnes för öfrigt intagen en bestämmelse, som gör, att det enligt min tanke är oantagligt. Jag syftar derpå, att förslaget afser att bereda pension icke endast åt de i kommunens tjänst anställda barnmorskor, utan äfven åt enskildt praktiserande. Detta är en alldeles ny väg, som man slagit in på. Jag tror, att försigtigheten bör bjuda, att Riksdagen icke följer med på denna väg, ty om man beslutar att gifva pension åt enskildt praktiserande barnmorskor, kan sådant från principiell synpunkt medföra konsekvenser, som man nu icke kan beräkna.»

Dels dessa principiella skäl, dels äfven andra skäl, som också kunna anföras, särskildt det att det utan tvifvel förhåller sig så, att af de i städerna enskildt praktiserande barnmorskorna ej få befinna sig i ganska goda ekonomiska omständigheter, som kunna tillåta dem att sjelfva genom omtanke aflägga penningar för sin ålderdomsförsörjning, hafva gjort, att jag för min del icke ställt mig osympatisk mot en sådan inskränkning af denna barnmorsk-pensionering. Detta var skälen, hvarför min och mina kamraters motion fick den nu föreliggande formen.

Se vi nu på den behandling, som motionen rönt från utskottets sida, så kan jag icke neka till, att det, såsom jag förut sagt, förhåller sig så, att vi måste känna oss smärtsamt berörda af det slut, hvartill utskottet kommit. Men jag vill ej heller bestrida, att vi känna oss angenämt berörda af utskottets motivering, ty största delen deraf är en detaljerad, i hög grad gynsam motivering för vår motion. Det finnes i motiveringen för det första en framställning af de skäl, hvarför kommunerna böra deltaga i en sådan pensionering af dessa deras vigtigaste tjennor. I det hänseendet hänvisas till sjunde paragrafen i gällande lagstadga. Derefter fortsätter utskottet:

»Dock, på samma gång kommunens förbindelse må erkännas, och härvid den grundsatsen framträder, att barnmorskelönen lämpligast så regleras, att dervid äfven tagas i beräkning de kostnader, som tillhöra ålderdoms- och invaliditetsvården, så torde man för sistnämnda ändamål med fog äfven få vädja till statens medverkan. Många bevekande skäl kunna här särskildt andragas. Det kan ej nekas, att staten genom sin lagstiftning på många områden fattat bestämmelser, hvilka, — om än för mycket goda ändamål — strängt anlitat kommunens tillgångar. Det kunde alltså redan med afseende härfpå få anses såsom något tillbörligt i den tanken, att staten kommer till mötes med sin hjälp. Men ännu kraftigare skäl förefinnas. Bland de kommunala befattningarna höra barnmorsketjensterna till de äldsta, åt hvilka staten egnat sin synnerliga uppmärksamhet. De omtalas redan i 1686 års kyrkolag. Rätt länge har staten nitälskat för att *tjenliga* barnmorskor måtte utbildas, hvilka äro skickliga till att biträda

Om ålderdomsunderstöd åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.

(Forts.)

Om ålderdomsunderstöd åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.

(Forts.)

vid de afgörande ögonblick, som äfven för statens tillvaro äro af största betydelse.»

Detta är nu ett uttalande af en alldeles klar och tydlig sanning, som jag ber att få lägga herrarne på hjertat. Det är alldeles gifvet, att staten icke skulle kunna existera utan »dessa afgörande ögonblick», och det är uppenbart, att det äfven ur stats-synpunkt således måste vara af vigt att hafva barnmorskor, som sakkunnigt biträdde vid dem.

Men utskottet frambåller vidare, att staten äfven har visat sig önska en noggrann kontroll öfver dessa barnmorskor under deras fortsatta tjänstgöring, så att de allt fortfarande måtte intaga en tillfredsställande ståndpunkt i afseende på duglighet att utöfva sitt kall, en ståndpunkt, som staten söker att garantera hela landet genom att pålägga barnmorskorna vissa förpligtelser i afseende på examen och förnyade pröfningar af deras en gång inhemtade kunskaper. Utskottet fortsätter sedan:

»Alltså, då staten här på flera sätt träd emellan och dervid rätt allvarsamt gent emot barnmorskorna, ja, äfven gent emot kommunen bevakat sin rätt såsom inför ett viktigt statsintresse — då i öfrigt barnmorskornas lön är ringa och deras ställning sådan, att de näppeligen kunna upprätthålla sin plats med vikarie — så synes konsekvensen fordra, att staten icke blott, der så behöfves, tvingar till afsked, utan äfven medverkar till att på humant sätt låta de genom pligttrogen tjänst förbrukade krafterna komma undan för att ersättas af dem, som bättre motsvara det här uttalade statsintresset. Denna grundsats vann starkt erkännande och kraftigt uttryck vid frågans behandling under 1888 års riksdag.»

Efter en sådan motivering kan man ju icke vänta sig något annat, än att utskottet skulle tillstyrka vår motion att af Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t efter utredning och förnyad ompröfning måtte inkomma med förslag till pensionering af barnmorskor, och detta så mycket mera som utskottet sjelft säger, att det visserligen kan finnas betänkligheter i afseende på frågans ekonomiska anordning eller bestridandet af kostnaderna, men omedelbart derefter tillägger: »Dock i detta hänseende torde de ej vara större, än att de med godt uppsåt lämpligen må kunna öfvervinnas.»

Efter sådana uttalanden finner man det högst förvånande, att på en följande sida utskottet kommer till det resultat, som vi känna. Det gör det efter åtskilliga hvad jag skulle vilja kalla slingringar under resonnement angående dessa ekonomiska förhållanden vid kostnadernas bestridande, och det har på mig gjort det intrycket, att man härunder skulle kunna jemföra utskottets majoritet med en orm i en myrstack. Jag kan heller icke finna, att det lyckats utskottets majoritet att komma undan slutsatsen genom dessa slingringar.

I protokollet från år 1888 har utskottet lyckats finna ett yttrande af herr A. P. Danielson, hvare han menar, att denna behjertansvärda fråga möjligen skulle kunna lösas på det sätt, att det icke blefve en allmän pensionsanstalt för dem, som äro anställda i kommunernas tjänst, utan att en sådan hjälp skulle kunna beredas dem lika bra, om staten t. ex. underlättade möjligheten för dem att vinna inträde i en lifränteanstalt. Denna tanke har utskottet upptagit, och har kommit till det resultat, att i denna fråga det vore omöjligt att gå vidare och yttra sig, om icke den stora tanken om beredande af lifränta på ålderdomen åt arbetarne först vore afgjord, och vi hafva nyss af den siste ärade talaren hört, att han vidhåller detta sitt påstående. Vi skulle således uppskjuta genomförandet af detta förslag, till dess frågan om arbetarepensioneringen blifvit afgjord. Det är mig ofattligt, huru något samband mellan dessa båda frågor skall kunna påvisas.

Om ålderdomsunderstöd åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.

(Forts.)

För det första är det ju alldeles klart, att denna fråga alltid af läkarne liksom äfven af Riksdagen i dess skrifvelse af år 1888 uppfattats såsom väsentligen en helsovårdsfråga. Man har genom denna pensionering framför allt velat tillse, att möjlighet bereddtes åt hela landet att eja en barnmorskecorps, som verkligen vore duglig till sitt magtpåliggande och ansvarsfulla arbete, som icke, derigenom att den blefve uttjent, finge krafterna uttömda, hunne glömma de lärdomar, som inhemtats i ungdomen, och icke kunde följa med de framsteg, som läkarevetenskapen gjort på detta område. blefve mer och mer oduglig till detta värf. Det är framför allt denna helsovårdssynpunkt, som varit afgörande för så väl läkarecorpsen som Riksdagen, och jag kan icke finna något samband mellan denna synpunkt och den humanitära synpunkt, som ligger till grund för arbetarepensioneringen.

Men härtill kommer, att vare sig denna arbetarepensionering löses på det sätt, som Kongl. Maj:t i sin proposition till denna Riksdag önskat att den skulle lösas, eller på det sätt, som särskilda utskottet i sitt utlåtande föreslagit, äro ifrån en sådan pensionering just undantagna de barnmorskor, hvilka det här gäller, nemligen de barnmorskor, som äro anställda i kommunernas tjänst. Enligt § 4 både i Kongl. Maj:ts förslag och i utskottets förslag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta finnes upptaget: från försäkringspligten skola vara undantagna i statens eller kommunens tjänst anställda tjänstemän och betjente. Och dertill kommer äfven, att i samma paragraf undantagas jemväl de, som vid tiden för lagens trädande i kraft fyllt enligt Kongl. Maj:ts förslag 30 år, enligt utskottets 40 år. I sjelfva verket skulle härigenom, vare sig Kongl. Maj:ts eller utskottets förslag bifölles, alltså just de uteslutas ifrån pensioneringen, hvilka vi motionärer anse vara de, som i afseende på denna pensionering mest böra komma i fråga.

*Om älder-
domsunder-
stöd åt i kom-
munens tjänst
anställda barn-
morskor.*

(Forts.)

Under sådana förhållanden, herr talman, ber jag att dels på de motiv, som jag i min motion anført, och på de, som jag nu angifvit, dels ock framför allt på de motiv, som utskottet anført för motionärernas anhållan, få yrka bifall till densamma och afslag å utskottets hemställan.

Och då jag gör detta, gör jag det så mycket mera, som det är alldeles otvifvelaktigt, att ännu i denna dag i synnerhet ute på lundsbygden det förekommer ett ofantligt stort antal fall, der döden inträffat vid barnsbörd eller svåra, hela lifvet igenom kvarvarande rubbningar uppstått, hvilka skulle fullständigt kunnat undvikas, om vi till vårt förfogande hade för dylika barnaföderskors skötsel en barnmorskecorps, som stode fullt i nivå med sin uppgift. Ett bifall till min motion skulle vara att bereda utsigt till att uti en, som vi anse, vigtig helsovårdsfråga åstadkomma en mycket väsentlig förbättring, som naturligtvis i främsta rummet komme lundsbygdens kommuner till del.

Af dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till min motion.

Häruti instämde herrar *Lovén, Berg, Nyström, Liljeholm, Laurell, Bromée* och *Nordin* i Hammerdal.

Herr Holmgren i Varnhem yttrade: Herr talman, mina herrar! Läkaren och presten — och jag afser då i första hand den svenske läkaren och den svenske presten — äro så vana att införlifva sina tankar och känslor med folkets eller massans af nationen, de smås och deras intressen, att det, mina herrar, ligger i sakens natur, att en motion sådan som den föreliggande måste i dem finna sina varmaste vänner och sina ifrigaste förespråkare. Detta må vara en ursäkt för att jag tager till orda i denna fråga. Den dagliga beröringen med menniskor af alla stånd och åldrar under ögonblick, då sjukdomar, andliga och lekamliga lidanden förjaga och utplåna hvarje tanke på jordiska fröjder, och då dödens kalla hand nedbryter alla skrankor och utjemnar alla förhållanden, denna beröring utplånar hos läkaren och presten dessa skimrande föreställningar om bördens, magtens och rikedomens företräden, och i stället, mina herrar, träder för dem det stora fram just der, der kärlekens gnista lågar och sjelfförsakens och det tunga arbetets låga flammor. Der finna de det stora, det ädla och det sköna i lifvet.

Det kan nu, mina herrar, ingen förneka, att bland dessa arbetets martyrer barnmorskorna stå i det allra främsta rummet, och att de för ty ega anspråk såsom inga andra af dessa arbetande och tjänande qvinnor på statens och det allmännas uppmärksamhet. Man måste lifligt beklaga, att de blifvit så styfmoderligt behandlade af Riksdagen, af svenska folkets representanter, som verkligen varit fallet, och man måste beklaga, att detta utskotts-

betänkande, som, såsom blifvit visadt, är mycket välvilligt i ord, resulterat i ett afstyrkande af den framlagda motionen.

Man kan om detta utskottsutlåtande, som redan undergått en viss kritik, säga, hvad en ärad talare en gång för en tid sedan yttrade om ett annat betänkande af ett utskott, att meningen icke är lika klar som välmeningen. Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta, säger ett ordspråk. Utskottet har velat vindicera åt barnmorskorna en rätt att vara statens tjenare, och dervid åberopas 1686 års kyrkolag, som anbefaller vederbörande presterskap att uppmana församlingarne att hos sig anställa tjenliga barnmorskor. Detta skulle vara den historiska grunden, hvarpå barnmorskeinstitutionen skulle hvila. Men, mina herrar, dessa barnmorskor hafva en världshistorisk betydelse, innau det fans någon kyrka eller kyrkolag här i Sverige. Jag vill hänvisa herrarne till 2 Moseboks 1 kap. — ja, jag hänvisar väl icke till någon dålig källa, då jag hänvisar till skriften. — Der omtalas, att barnmorskorna intogo en bestämd, själfständig ställning gent emot Farao, då han påbjöd, att alla judiska gossebarn skulle dödas. Men dessa barnmorskor häfdade sin rätt att bevara och skydda lifvet genom att låta barnen lefva, och det står der, att, därför att dessa barnmorskor fruktade Gud, förkofrade Han deras hus. Jag ville nu vänligast och ödmjukast be herrarne gå och göra sammaledes.

Utskottet har sagt, att denna fråga behöfver komma i en bättre belysning. Ja, det torde man utan all diskussion kunna erkänna; och då motionärerna nu föreslå en ny skrifvelse till Kongl. Maj:t för att få frågan bättre belyst, så hade man väl alla skäl att antaga, att utskottet skulle hafva tillstyrkt motionen. Men hvarför icke då göra det? Utskottet hoppas möjligen, att en bättre belysning skall komma frågan till del genom den ifrågasatta arbetarepensioneringen, men vid denna äro, såsom redan motionären påpekat, kommunens och statens tjenstemän undantagna, och huru skall man kunna erhålla bättre belysning af ett ljus, som icke finnes till.

Då emellertid detta utskottsutlåtande allt igenom, såsom visadt är, går ut på att plädera för motionen, synes det mig icke vara fog för att med utskottet ingå på någon vidare kritik i nämnda hänseende. — Jag vill blott påpeka några yttranden i detta betänkande, hvilka förefalla mig mycket egendomliga.

På samma gång som utskottet säger, att kommunerna i första hand skulle hafva ett intresse i barnmorskornas pensionering, uttalar utskottet den åsigten, att barnmorskorna äro »för statens tillvaro af den största betydelse.» Ja, är det så, då begriper jag inte, hvarför man skall behöfva arbeta så mycket på att få fram att de äro för staten nödvändiga och nyttiga; det måtte de väl vara, då de äro nödvändiga för densanmas »tillvaro.» Då måste man väl snart få gifva med sig i detta hänseende.

Om ålderdomsunderstöd åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.

(Forts.)

Om ålderdomsunderstöd åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.

(Forts.)

Mina herrar! Då staten, såvidt för mig är känt, hittills pensionerat kokerskor och tvätterskor vid våra garnisoner och våra gardesregementen, då föreställer jag mig, att *dessa* qvinnor, som i första hand tagit vård om de blifvande statsutskottsledamöterna, borde bli af dem ihågkomna och på ett gynnsamt sätt behandlade. Jag tycker att de borde erinra sig, att det fans en tid, då de voro små samt behöfde *dessa* barnmorskors hjälp och bistånd på ett sätt, som utesluter all kritik af *dessas* verksamhet.

Vid nu nämnda förhållande och då jag tror mig hafva visat, att motionen är i alla delar befogad; då jag tror att den träffar hvarje hjerta i denna kammare och med afseende särskildt fäst å den tid, som flytt, sedan herrarne voro små och endast embryon till riksdagsmän; samt då vidare utskottet uttalat sig i den riktning, att *dessa* barnmorskor äro för »statens tillvaro af den största betydelse» — under sådana förhållanden, säger jag, böra väl barnmorskorna träda i främsta rummet, såsom de der framför andra förtjena sin lön för ett godt arbete, och därför tager jag mig friheten att på grund af hvad jag nu yttrat och af hvad utskottet anfört till förmån för motionen yrka afslag på utskottets utlåtande och bifall till reservationen.

Herr Söderberg: Då äfven jag hyser mycket stora sympatier för den nu föreliggande motionen, torde det tillåtas mig att yrka bifall till densamma och afslag å utskottets hemställan.

Jag vill härvid anföra att, såsom frågan nu föreligger, jag anser, att den bör på det allra varmaste intressera oss samt röna erkännande och understöd af åtminstone alla landsortsrepresentanter i denna kammare. Vi måste allesammans erkänna, att det är en ganska stor och väsentlig skilnad mellan å ena sidan städernas barnmorskor, hvilka, såsom vi veta, i allmänhet äro enskildt praktiserande sådana, och å andra sidan barnmorskorna på landsbygden, hvilka vanligen äro anställda i någon kommuns tjänst, hvilken för dem medför en ganska ringa inkomst, då de löner, kommunerna betala åt dem, ju äro ganska små. Kommunen gör vanligen upp ett kontrakt med dem, enligt hvilket de skola få så och så stor lön samt rättighet att taga så och så mycket för hvarje förlossning. Vi veta också att deras arbete är mycket ansträngande; mången gång måste de stiga upp midt under nattens mörka timmar och begifva sig ut på obanade vägar och stigar till någon fattig familj, som icke har råd att gifva dem något utöfver den i kontraktet knappt tilltagna ersättningen. De få således på detta sätt slita ut sina krafter, utan att de kunna hafva någon förhoppning att under sin tjänstetid samla i hop något för ålderns kommande dagar. Då nu *dessa* barnmorskor, såsom utskottet anfört, äro »för statens tillvaro af den största betydelse», anser jag det också vara mycket rättvist, att staten

också verkligen tar hand om dem eller åtminstone bereder dem tillfälle att kunna ordna om sin ålderdomsförsörjning.

Det har nu anmärkts vara ett fel af motionärerna, att de icke föreslagit någon bestämd väg, på hvilken staten skulle komma dem till hjälp. Men detta anser jag just icke vara något så stort fel, ty det bör väl åtminstone ej vara alldeles omöjligt för den komité, som Kongl. Maj:t till äfventyrs med anledning af ett Riksdagens beslut om bifall till motionen komme att tillsätta, att finna någon utväg, euligt hvilken barnmorskorna skulle kunna beredas någon hjälp, så att äfven dessa så att säga statstjenarinor måtte få något statsunderstöd till sin pensionering. — Jag vill därför instämma i de skäl, som af en föregående talare anförts för bifall till motionen.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre, utan vill på grund af hvad i denna fråga nu här yttrats och jag anført yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Björck: Det gläder mig, att jag af en landsortsrepresentant fått bekräftad den uppfattning, som jag under tjugu års tjenstgöring på landsbygden såsom läkare vunnit, nemligen att dessa kommunernas tjenare, barnmorskorna, ofta få slita mycket ondt under sitt hårda arbete. Ofta har jag sjelf gjort mig den frågan, huru en människa kan komma på en sådan idé, som att blifva barnmorska på landet, och jag får säga, att jag har egen erfarenhet om huru dessa stackars människor natt som dag, både under snöväder och regn, på obanade vägar och stigar icke sällan få skynda att biträda fattiga barnaföderskor, af hvilka de kanske kunna få vänta ringa eller ingen ersättning. Denna erfarenhet har gjort, att min aktning för denna corps mer och mer stigit. Att man understundom får göra undantag från ett sådant omdöme, ligger ju i sakens natur; i hvarje hjord fins det ju alltid några brokiga får, såsom ett ordspråk säger. Men jag kan intyga, att dessa undantag äro ganska få; åtminstone har jag funnit rätt få af dem, och de flesta barnmorskorna tyckas lifvas af en sann pligtkänsla och en varm människokärlek.

Utskottet har också erkänt detta, då det säger:

»Det är väl kändt, att ganska många åt sin tjenst med nit och skicklighet oförtrutet offra sig sjelfva samt hela sin tid, och detta stundom uti vidsträckta distrikt bland fattig befolkning, der föga vinning är att vänta, hvarför ock — tillägger utskottet — med full befogenhet må kunna påräknas samfundsåtgärd till att betrygga deras ålderdom.» — Ja, så har Riksdagen uttryckt sig nästan hvarje gång denna fråga kommit före; det vore billigt att man gjorde något för dem; de vore icke att betrakta såsom vanliga kommunaltjenare, utan äfven staten hade stor skyldighet att intressera sig för barnmorskorna i detta fall. Men när man kom-

Om ålderdomsunderstöd åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.

(Forts.)

- *Om äldersunderstödet åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.* mit så långt, att ett afgörande skall fattas, *då* slutas det alltid på samma sätt; med uppskof eller afslag. Jag frågar nu: är det rätt, är det billigt, är det Riksdagen värdigt att på detta sätt är efter år, ja, årtionde efter årtionde draga vaxel på dessa stackars fattiga arbeterskors kristliga kärlek och själfuppoffring? *Något* måste väl Riksdagen göra för dessa människor. Nu hafva motionärerna icke begärt så synnerligen mycket. De begära endast, att Riksdagen skall gå till Kongl. Maj:t med en skrivelse och anhålla om utredning och förslag i saken, med hvilket Kongl. Maj:t sedan ville återkomma till Riksdagen, och de hafva gjort så, därför att, såsom också utskottet framhåller, det är svårt att afgöra, huru man skall kunna lösa denna fråga. Att den emellertid med god vilja *kan* lösas, torde dock vara klart. Så är också motionärernas åsigt, och det är därför, som de lagt fram sin motion.

(Forts.)

Många säga nu, att allt hvad som rör barnmorskorna är en *kommunens* sak, och att följaktligen kommunen skulle vara den, som borde sörja för deras pensionering. Men, mina herrar, om vi leta ända från Ystad till Haparanda, skola vi träffa på mycket få kommuner, som erkänna sin skyldighet i detta fall, och ännu färre, som skulle fullgöra en dylik skyldighet. I allmänhet går det så till, att barnmorskan, så länge hon kan användas, får slita och släpa, och när hon sedan slutar, har hon ingenting öfver. Huruudan blir då hennes lott? Ja, det är lätt att räkna ut.

Men saken har ju också en annan sida. Vid föregående riksdag betonades särskildt, med anledning af den då afgifna motionen i ämnet, att barnmorskornas på landsbygden antal är så ofantligt mycket mindre än barnmorskornas i städerna. Detta har sitt naturliga skäl; i städerna hafva de mycket beqvämare sysselsättning; de få mycket mer betaldt der än på landet, och så är det ju helt naturligt, att de flesta slå sig ned i städerna. I ett af våra mest centrala och folkrika län fins det i medeltal, i städerna en barnmorska på 545 invånare. Å landsbygden deremot en på 2,420 invånare. Hvad blir nu följden af detta? Jo, följden blir den, att dödsfallen af barnsängssjukdomar äro proportionsvis dubbelt så talrika å landsbygden som i städerna. Dels äro barnmorskorna för fåtaliga å landet, dels äro de ofta gamla och utslitna samt kunna därför med bästa vilja i verlden icke göra samma nytta för sig som unga, nyligen utlärdade och kraftiga barnmorskor. Det är således allmogens qvinnor, som mest få lida af detta, och då borde det väl och tillkomma allmogens *män* att råda bot därför och söka få missförhållandet afhulpet genom att sörja för sina barnmorskors ålderdom samt se till, att de kunna blifva i god tid utbytta mot kraftiga sådana. — Jag har ofta hört barnmorskor säga, att det går väl an att slita och släpa för

en ringa lön, så länge man kan, men när man endast har fattighuset såsom framtidsmål, då är det tungt.

Böra vi icke därför, mina herrar, gå motionärernas begäran till mötes och bevilja den lilla fordran, som ligger i deras motion.

Herr talman, jag skall be att få tillstyrka bifall till motionen.

Om ålderdomsunderstöd åt i kommunens tjänst anställda barnmorskor.

(Forts.)

Med herr Björck förenade sig herrar *Grundell, Apelstam, Rydberg, Andersson* i Löfhult, *Bengtsson* i Häradsköp, *Hultkrantz* och *Andersson* i Upsala.

Herr Ivar Månsson: Då jag för min del hyser lifliga sympatier för denna motion och gerna önskar, att en skrivelse aflåtes till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i ämnet, har jag icke kunnat underlåta att uttala denna min mening. Jag har nemligen kännedom om dels hvad dessa nu ifrågavarande personer mången gång få uthärda och dels den pligttrohet, hvarmed de utöfva sitt kall, hvarför jag tror, att det är skäl, att staten gör någon uppoffring för deras underhåll på ålderdomen.

Nu är det så, att kommunerna icke kunna lemna dessa personer, sedan de blifvit gamla och då, oftast äfven fattiga, utan understöd, hvilket gör, att en kommun ofta får försörja en nära nog dubbel och ofta mer än dubbel uppsättning af dem, och detta är naturligen en ganska stor utgift för kommunen. Jag kan därför icke finna annat, än att det är i sin ordning, att staten hjälper kommunerna med denna försörjning, och i alla händelser bör det vara augenämare och behagligare för barumorskorna att veta sig erhålla en sådan pensionering eller ett sådant understöd än att mottaga hjälp från kommunerna, då de icke längre kunna göra tjänst. Det finnes således enligt min tanke så många skäl, som tala för att få till stånd en utredning i denna fråga, och i alla händelser kan jag icke inse, att det skadar, att den föreslagna skrivelsen aflåtes.

Jag yrkar bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Olsson*, i Frösvi, *Nydahl, Jansson* i Djursåtra, *Olsson* i Kyrkebol, *Andersson* i Hasselbol, *Jönsson* i Mårarp och *Anderson* i Tenhult.

Herr Hjelmérus: Herr grefve och talman, mine herrar! Då jag inom utskottet biträdt det beslut, hvartill utskottet kommit, skall jag anhålla att med några få ord få angifva skälet dertill.

Motionärerna hafva begärt, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga under förnyad ompröfning, på hvilka sätt ålderdomsunderstöd må lämpligen kunna be-

Om ålder-
domsunder-
stöd åt i kom-
munens tjänst
anställda barn-
morskor.

(Forts)

redas de i kommuners tjänst anställda barnmorskorna, och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill undersökningen kan gifva anledning.» För min del har jag ansett, att en sådan skrifvelse icke borde aflåtas, enär, i händelse pensionering af barnmorskorna skulle begäras, jag håller före, att rättvisa och billighet kräfva, att man, i öfverenstämmelse med det kongl. förslaget vid 1895 års riksdag, beviljar pensionering för *samtliga* praktiserande barnmorskor. Det förhåller sig nemligen så, att det inom vissa kommuner i vårt land finnes barnmorskor anställda, men att deremot i stora delar af landet icke några barnmorskor äro anställda i kommunens tjänst, utan att i stället sådana måste hemtas från närbelägen stad. Vid sådant förhållande skulle pension beredas åt dessa arbetande barnmorskor på vissa orter, under det att på andra orter pension icke skulle beredas dem, som der utöfva sitt yrke. Jag kan icke finna, att sådant är rättvist eller billigt. Deremot skulle jag vara mycket villig att rösta för ett sådant förslag som det till 1895 års Riksdag aflemnade, om sådant afgåfves.

Så har jag tänkt mig saken, och till något annat resultat kan jag icke komma.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Sörnäs: Då det förefaller mig, att den föreliggande motionen är af synnerligen beskedlig natur, emedan den innebär endast aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att förevarande fråga måtte utredas, skall jag, herr talman, anhålla att få på det allra lifligaste instämma med motionären och yrka afslag å utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de framställda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som, med afslag å hvad Andra Kammarrens fjerde tillfälliga utskott hemställt i förevarande utlåtande n:o 23, bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 127 ja mot 66 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kam-maren.

§ 11.

I ordningen förekom dernäst Andra Kammarens fjerde till-fälliga utskotts utlåtande n:o 24, i anledning af väckt fråga om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet och till höjande af den svenska sjöfartsnäringen.

Om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlan-det m. m.

På grund af en utaf herr *Rethig* vid innevarande riksdag inom Första Kam-maren väckt motion, n:o 31, och med bifall till sitt andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, hade Första Kam-maren för sin del beslutat, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes *dels* — i samband, i den mån så ansåges lämpligt, med väckt fråga om lindring i konsulatafgifterna för svenska fartyg — taga under öfvervägande, hvilka åtgärder må kunna ytterligare vidtagas till beredande af lättnader för och till höjande af den svenska sjöfartsnäringen samt till främjande af Sveriges direkta utrikes handel, särskildt på aflägsnare länder, *dels* och derefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill omständigheterna må föranleda.

Jemlikt § 63 mom. 3 i riksdagsordningen hade Första Kam-marens beslut genom utdrag af protokollet blifvit delgifvet Andra Kam-maren, som hänvisat ärendet till sitt fjerde tillfälliga utskott, hvilket utskott nu hemställde, att Andra Kam-maren måtte biträda medkam-marens i frågan fattade beslut.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde:

Herr Melin: Herr talman, mina herrar! Då det är fråga endast om en utredning och jag i hvarje fall ämnar yrka bifall till utskottets förslag, kan det ju synas onödigt att yttra något i frågan, men jag har dock ansett, att en så viktig fråga som denna bör gifva anledning att framkasta några synpunkter, till hvilka jag för min del hoppas, att man vid blifvande behandling af denna fråga måtte taga hänsyn.

Jag vill då först påpeka, att, när motionären önskar reformer uti lagstiftningen både hvad beträffar handeln som sjöfarten, man bör vid förslags framställande akta sig för att tillråda sådana, som hjälpa den ena näringen på den andras bekostnad. Detta säger jag, därför att jag anser, att det är nödvändigt att bibehålla den likställighet, som för närvarande är rådande mellan in- och ut-ländska fartyg. Jag tror, att så väl handeln som sjöfarten har fördel af denna likställighet — sjöfarten, emedan derigenom våra

Om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättningen i utlandet m. m.

(Forts.)

fartyg kunna i andra länder fordra att blifva behandlade såsom den mest gynnade nation; handeln, emedan våra exportartiklar, som äro tunga och skrymmande och som skeppas till världens alla delar, behöfva i hög grad begagna sig af det utländska rederiet. Jag hade tänkt att yttra mig något om åtskilliga andra punkter i utlåtandet. Men då jag icke ämnar framställa annat yrkande än om bifall, skall jag yttra mig kort. Jag vill likwisst säga, att med afseende på vissa afgifter, såsom fyr- och båkaafgifterna, har det framställts som ett önskningsnål, att dessa skulle ganska betydligt minskas. Jag är också för min del angelägen om, att lägre afgifter kunde medgifvas våra fartyg. Men om jag skall välja mellan att få nedsatta afgifter och att få sådan materiel vid våra kuster, som är behöflig för vår navigation, måste jag nöja mig med nu gällande afgifter. Jag vill särskildt framhålla detta, emedan jag funnit, att det under de senare åren i fyr- och båkinrättningens budget varit många hundra tusen kronor, som icke kunnat beviljas för angelägna ändamål. Lotsfartyg med ånga, fyrskepp med ånga och en hel del förbättringar har man måst afstå ifrån, därför att afgifterna icke räcka till. Jag tror därför, att man ej bör fordra afgifternas nedsättning, emedan sjöfartsnäringen kommer att lida derpå.

Deremot anser jag billigt, att staten i detta fall deltagar med en icke obetydlig summa, då staten har fördel af fyrar och båkar för sin flotta, liksom fiskefartyg och andra små fartyg hafva det.

En annan fråga, som jag anser mycket vigtig att beröra, är den, att, då regeringen genom sin jernvägsstyrelse under de senare åren beredt näringarna mycket stora fördelar, derigenom att jernvägen mottager varor, i synnerhet i landets sydligare delar, men numera äfven ganska långt upp, och befordrar dessa varor först med jernvägen och sedan öfver sundet med färjor och med jernvägsvagnar, då färjorna äro utländska och jernvägsvagnarna äfven många gånger utländska och blifva så allt mer och mer, och då vidare kvantiteterna äro stora, uppgående år 1897 till den icke obetydliga siffran af omkring 85,000 tons, således motsvarande lastrummet i ungefär ett hundratal stora ångbåtar, och då slutligen för dessa transporter med färjor och jernvägar icke betalas ett öre i afgift till staten, det synes mig böra vara synnerligen angeläget för dem, som komma att närmare utreda denna sak, att öfverväga och undersöka, om det icke finnes anledning att tillse, att äfven afgifterna för sjöfartens transportmedel böra blifva mera rättvist afvägda.

Man kan ju mycket väl förstå, att den konkurrens, som sjöfarten har att utstå genom jernvägstransporten, är ganska betydlig. Jag vill icke protestera mot den åtgärd, som i det afseendet är vidtagen; ty jag tror, att det är nyttigt, att landets produkter kunna transporterats så långt som möjligt på billigaste och beqvämaste sätt. Men jag hemställer till hvar och en, om det icke

också är nödvändigt att söka genom minskade afgifter för transporten till sjös bereda möjlighet att äfven sjöledes i större omfattning, än nu sker, få varor transporterade till olika verldsdelar. — Här föreligger en orättvisa så stor, att jag tror, att många äfven bland dem, som äro välvilligt stämda mot sjöfarten, icke hafva fullt tänkt sig in i denna fråga.

Om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet m. m.

(Forts.)

Ännu några ord. Seglationspremier anser jag för en öfvervunnen ståndpunkt. Det torde vara högst få, som ännu önska få sådana införda. Frankrike är i detta fall ett varnande exempel.

Mot subvention har jag också mycket stora betänkligheter. Jag vill dock erkänna, att det finnes fall, då man bör kunna vinna något på detta sätt. Men jag påstår, att det då icke egentligen är *den svenska sjöfarten*, som blir gynnad, utan endast några enskilda rederier. Det blir deremot landets öfriga näringar, som blifva tillgodosedda, om det anses nödvändigt, att vissa af deras produkter skola på detta sätt beredas afsättning. Jag fruktar, att, om man går in på subvention, det blir svårt att hålla den inom behöriga gränser.

Det skulle vara åtskilligt mera att säga; men då jag lifigt önskar bifall till utskottets förslag, vill jag nu endast framställa yrkande derom.

Herr vice talmannen, hvilken emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lemnade härefter ordet till

Herr Lundgren, som yttrade: Med anledning af herr J. Rettigs i Första Kammaren väckta motion, har jag begärt ordet för att biträda det slut, hvartill båda kamrarnes tillfälliga utskott i denna fråga kommit, icke allenast på grund af den saktliga och intressanta utredning, som af bemälda utskott lemnats, utan också därför, att ännu flera skäl kunna anföras såsom bevis för nödvändigheten, att staten något mer än hittills måtte egnas sin uppmärksamhet åt handel och sjöfart.

Härmed vill jag icke i minsta mån hafva sagt, att dessa näringar blifvit försummade af statsmyndigheterna, utan tvärtom att det är dessa näringars idkare, som sjelfva bära skulden der till, att de åtgärder, som kunna blifva en följd af den föreliggande motionen, icke vidtagits för länge sedan.

Intill dess handelns och sjöfartens målsmän gifvit sina önskingar till känna, kunna de icke rimligtvis begära, att statsmagternas skola kunna tillfredsställa outredda och delvis okända behof.

Hvarför hafva då dessa näringars målsmän icke förr låtit sig afhöra?

Af det enkla skäl, att någon svensk institution, som kan göra anspråk på denna benämning, icke finnes hos oss. Utskottet har också delat denna åsigt, då det synes förorda införandet i Sverige af *handelskamrar* efter utländskt mönster. Vi ega visser-

Om åtgärder
till främjande
af svenska
alsters afsätt-
ning i utlan-
det m. m.

(Forts.)

ligen i en del svenska städer s. k. handels- och sjöfartsnämnder, men det har icke försports, att de i allmänhet befatta sig med andra frågor än dem, som afhandlas i kongl. skeppsklarerare-ordningen, äfvensom uppgörande af förslag till besigtningmän.

Jag vill icke heller underkänna den gagnande verksamhet, som utvecklats af nautiska föreningar, sjökaptens- och styrmansföreningar, men deras uppgift, i synnerhet de båda sistnämndas, är hufvudsakligen att bevaka medlemmarnes intressen, men icke, i stort sedt, att egna sig åt frågor, hvilka äro för nämnda intressen mera främmande eller måhända till och med mot desamma stridiga. För närvarande är det alltså öfverlätet åt den enskilde köpmannen eller skeppsredaren att, om han så förmår, arbeta för sin närings bästa. Det är då ganska naturligt, att hans intresse företrädesvis är rigtadt åt de enskildheter, som särskildt för honom hafva största betydelsen. Annorlunda blifver förhållandet, när flera hafva att yttra sig i samma ämne. Frågorna erhålla sålunda en mer allsidig behandling, och då utskottsförslagen såväl som motionen åsyfta att erhålla en utredning, har jag trott det vara till gagn för saken såväl som till en ytterligare ledning för eventuel komité, om ännu flera bidrag kunde från början lemnas till sådan utredning, och detta är anledningen, hvarför jag ville söka också lemua ett strå till stacken.

Motionären framhåller den ringa andel, som den svenska handelsflottan tager i varutransporter mellan Sverige och de mera aflägsna länderna, samt att detta varubyte hufvudsakligast transiterar öfver mellanliggande handelscentra.

Undersöker man närmare, huru härmed förhåller sig, befinnes det, att ett fåtal köpmän för längre tid tillbaka importerade t. ex. kaffe i hela skeppslaster och oita med svenska segelfartyg direkt från Brasilien. I det stället har under senare tider antalet af dem, som importera kaffe, betydligt ökats, hvarför den årliga omsättningen, ehuru i sin helhet mycket större än förut, ändock på hvarje hand är mindre än förr, och därför skulle det icke löna sig för hvarje importör att köpa en hel skeppslast direkt från t. ex. Brasilien eller Centralamerika. Man besparar sig den eljest oundvikliga ränteförlusten, risken för prisfall m. m. genom att af de många agenterna för kaffehus i London, Antwerpen, Håvre eller Hamburg köpa det mindre parti, som för hvarje gång behöfves.

Det blifver alltså ingalunda dyrare att köpa i transitohammarne, affärsverksamheten fordrar icke så stort rörelsekapital; och jemföras minuthandelns nuvarande försäljningspris med dem, som gälde på den tid, då varubytet skedde mera direkt mellan de producerande och de konsumerande länderna, har förbrukaren nu sina förnödenheter af kolonialvaror för betydligt billigare pris än förr, och då har *han* icke förlorat på förändringen. För att emellertid med siffror kunna visa omfattningen af utländska transitohandeln, får jag upplysa, att den i England för hvardera

af åren 1895 och 1896 uppgifvits icke hafva öfverstigit $1\frac{1}{4}$ % af hela importen och exporten. *Om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet m. m.*

För vissa artiklar, såsom bomull för spinneriernas behof, fotogén, spannmål m. m., är direkt införsel från produktionsländerna vanlig, likasom exporten af svenskt trä hufvudsakligast sker direkt.

Att svenska fartyg jemförelsevis äro så fåtaligt representerade på de stora världshafven, är en beklaglig sanning, som måste hafva sina särskilda orsaker, och jag tror, att utskottets utredning påvisar en af de förnämsta, nemligen att den svenska handelsflottan endast eger 43 fartyg, deraf 10 segelfartyg af den dräktighet (1,000 tons och deröfver), som mest användes på de långa farvattnen.

(Forts.)

Af utskottets statistik framgår, att under 1896 341 svenska fartyg trafikerat på Asien, Afrika, Amerika och Australien, och att dessa fartygs sammanräknade dräktighet, 297,192 tons, ungefärligen motsvarar 2 resor för hvarje svenskt fartyg från och med storleken af 600 tons till och med de allra största, hvilket resultat ju *under närvarande förhållanden* får anses någorlunda motsvara skäligen förväntningar. Skall den svenska sjöfarten emellertid kunna med större framgång upptaga täflan med andra länders, måste den hafva en deremot svarande materiel, och därför kan det hafva något intresse att följa utvecklingen i det främsta af alla sjöfartsrikande länder, nemligen Stora Britannien.

År 1837 hade dess största *segelfartyg* eu dräktighet af 1,488 tons, hvaremot under 1897 3,537 tons var den största.

Ångfartygens storlek har deremot ökats i mycket högre grad eller från 1,320 tons år 1837 till 13,000 tons år 1897, och äfven denna sistnämnda storlek blef ytterligare öfverträffad af ett ångfartyg, bygd för lidet år om 15,000 tons dräktighet för en kostnad af omkring 11 millioner kronor.

Med hänsyn till de stora kapital, som därför erfordras, är det väl näppeligen att vänta, att den svenska rederineringen skall förmå att förskaffa sig något större antal ångare af dräktigheten mellan 1,000 och 3,000 tons. Derför erfordrades en så stadig och vinstgivande fraktmarknad, att man på grund af flerårig erfarenhet knappast kan hoppas derpå; men äfven med den materiel, som för närvarande finnes, skulle nog mera fördel och större andel i fraktfarten på aflägsna farvatten kunna erhållas, än hittills varit fallet. Det är t. ex. bekant, att långt flera norska än svenska fartyg äro sysselsatta i de ostasiatiska farvattnen och der gjort goda förtjenster, till och med oafsedt den tillfälliga betydliga vinst, som kriget mellan Kina och Japan medförde.

Då de af motionen föranledda utskottsbetänkanden uppdragit jemförelser mellan svenska och norska rederineringarnes lifaktighet, särskildt hvad angår trafikerandet af mer och mindre aflägsna farvatten, vill jag till ytterligare fullständigande deraf anföra följande siffror angående dessa flaggors andel i sjöfarten

Om åtgärder såväl med segel- som ångfartyg under år 1892, det senaste år, till främjande hvarför en dylik jemförande statistik varit att tillgå, och torde af svenska angifvande jemväl af tyska fartygs andel icke sakna intresse: af svenska alsters afsättning i utlandet m. m.

(Forts.)

	Svenska	Norska	Tyska
I Europa	3,30 %	5,28 %	8,60 %
» Amerika	0,28 »	4,22 »	8,52 »
» Afrika	0,47 »	1,13 »	4,13 »
» Asien	0,03 »	1,05 »	8,67 »
» Australien	0,14 »	0,54 »	5,38 »

Kunna deremot de svenska rederierna och ångbåtsbolagen förmås att i eget intresse söka en aflägsnare fraktmarknad, skall nog, om föregångare dervid finnas och nödiga underrättelser spridas, deltagandet också ökas.

Motionären anför, att af den svenska varuomsättningen med utlandet under 1896 endast 46,36 procent besörjts med svenska fartyg, hvilken procent till och med är mindre än t. ex. åren 1886 och 1878.

Till fullständigande af dessa uppgifter vill jag meddela följande ur den officiella statistiken hemtade siffror:

Dräktigheten af från utrikes orter inklarerade lastade svenska fartyg utgjorde år	1845	1860	1882	1892	1894
	59 %	48 %	52 %	41 %	48 %
samt af till utrikes orter utklarerade svenska fartyg	48 %	36 %	40 %	40 %	38 %

af hela trafiken, d. v. s. importen och exporten.

För jemförelses skull vill jag derjente upplysa, att i nedannämnda länder dessas egna fartygs tonnage utgjort i procent af samtliga in- och utklareringar

	år 1880	1895	1896
Frankrike		35 %	35 %
Förenta Staterna (traden på Asien och Australien)		39 %	32 %

Den omständigheten, att ett lands import och export till större delen befordrats med fartyg under utländsk flagga, behöfver icke bevisa, att den inhemska rederinäringen derigenom blifvit lidande, eftersom densamma i stället kan hafva funnit mera lönande sysselsättning på annan trade, alltid under förutsättning, att icke något nämnvärdt antal fartyg legat upplagda i brist på antagliga frakter.

Motionären har fäst uppmärksamheten på en del afgifter, hvilka betunga den svenska utrikes skeppsfarten, och har Riksdagen, med anledning af herr O. A. Brodins motion, redan beslutat en skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan om nedsättning af konsulatafgifterna, till hvilken hemställan Första Kammarens tillfälliga utskott också förordat nådigt afseende med tillägg, att utskottet ansett under öfvervägande böra tagas, huruvida icke befälhaf-

vares nuvarande skyldighet att anmäla sig hos konsuln kunde in- *Om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet m. m.*
 skränkas eller fullgöras skriftligen, på sätt i vissa fall funnes medgifvet.

En med förhållandena obekant skulle af ett dylikt uttalande lätt bringas på den tanken, att hela konsulatinstitutionen är en börda för sjöfarten. Man vill ju helst slippa denna afgift och äfven undgå besväret att hafva något med konsulerna att göra. Något tydligare bevis på, att dessa embetsmän i mångas ögon äro obehöfliga, kan näppeligen tänkas.

(Forts.)

Jag begäuar detta tillfälle att här få vederlägga en missuppfattning så stor som denna, hvilken beklagligtvis derjemte är allt för allmän.

När en eller flera af besättningen skall af eller påmönstras, vid rymningar, sjukdoms- eller dödsfall, förlisningar eller haverier, tvister med befraktare eller besättning, vid bevakande af svenska eller norska mäns rätt inför utländska myndigheter m. m., då vet nog något hvar utvägen att anlita konsulerna, och dessa hafva mer än en gång af allmänna opinionen blifvit hårdt och ohördan bedömda, om de någon gång icke åtagit sig personer, om hvilkas sak eller närvaro de, i följd af underlåten anmälan, kunna hafva varit okunniga, intill dess de, genom tidningar eller på annat sätt, derom erhållit kännedom.

En för sin uppgift intresserad konsul kan af befälhafvarne erhålla många upplysningar af värde, likasom han i utbyte kan och är skyldig att tillbandagå med underrättelser om lokala förhållanden, af vikt för en befälhafvare att känna.

En konsul är i vissa fall skyldig ombesörja sjöfolks hemsändande, men huru skall han kunna på lämpligaste sätt fullgöra denna skyldighet, om närvaron af det svenska eller norska fartyg, som skulle dertill användas, icke blifver honom bekant förr än efter dess afsegling?

Huru skall en konsul kunna för svensk och norsk handel och industri uträtta hvad man väntar af honom, om näringsidkarne i alla brancher helst se, om de slippa besväret att meddela sig med honom, och huru skola konsulernas årsberättelser kunna blifva till afsedd nytta för handel, sjöfart och industri, om konsulerna beröfvas tillfället att, när det så kan ske, genom muntliga samtal erhålla största möjliga kännedom om de länder, hvilkas intressen de åtagit sig att vårda?

Att en nedsättning af konsulatafgiften är nödvändig, det öfverensstämmer äfven med min uppfattning beträffande tonageafgiften, hvaremot jag anser det vara i allo olämligt att viktiga sådana ändringar, beträffande anmälningsskyldigheten, att institutionens ändamål förfelas.

Att fyr- och båkafgifter, lotspenningar, hamnafgifter och andra af sjöfarten utgående umgälder böra vara olika för tomma, endast delvis lastade och fullastade fartyg, är en åsigt, som jag

Om åtgärder i närmare 20 år förfäktat, och har denna obestriddigen rigtiga princip efter hand blifvit införd i andra länder.

Öfver hufvud taget äro dessa afgifter i Sverige likväl icke så höga, att de verka afskräckande, utan det är snarare obilligheten af lika umgälder för tomt och fullastadt fartyg, som uppväcker missnöje.

(Forts.)

Svårigheten att genomföra en ändring ligger förnämligast deri, att vederbörande kommuner, kassor och verk behöfva bibehållas vid totalbeloppen af hittills varande inkomster af dessa slag, ja, äfven för staten kan det vara af vigt, att någon förlust icke genom eventuel ändring uppstår.

Detta resultat kan också vinnas på det sätt, att nuvarande afgifter nedsättas för tomma fartyg och motsvarande förhöjning sker för lastade fartyg i mån af innehafvande last. Härvid torde icke böra förbises den viktiga omständigheten, att de största fartygens öfriga totalutgifter pr dag och reg.-ton ställa sig billigare än de smärre fartygens och att för deras skull vid afgifternas bestämmande hänsyn bör tagas till de mindre fartygens oförmåga att pr reg.-ton bära samma klareringsutgifter som de större fartygen.

Hvad nu först *lastpenningarne* beträffar, föreställer jag mig, att rederierna skulle finna sig i bibehållandet af denna äfven af utländska fartyg utgående afgift, såvida denna statsinkomst finge användas till en *begärd, förbättrad pensionering af svenska sjömän*.

Huru nödvändig en sådan åtgärd är för den svenska skeppsfarten, kan inses redan deraf, att matroshyrorna t. ex. i brittiska fartyg nu äro omkring 60 kronor i månaden, under det att i svenska fartyg betalas 45 kronor och i en del norska 50 kronor. Det är således icke underligt, att i brittiska handelsflottan äro anställda öfver 30,000 utländska sjömän, af hvilka en stor del äro skandinaver.

Icke minst för den svenska örlogsflottan är det af vigt att kunna behålla landsmän under egen flagga, och dertill är ett tillfredsställande ordnande af sjömännens pensionsfråga synnerligen egnadt att kunna kraftigt medverka, om sjötjenst ombord i svenskt örlogsfartyg finge för pensionsrätt medföra lika behörighet som i kofferdifartyg för motsvarande tid.

Hvad derefter beträffar *fyr- och båkmedel*, är dessa afgifters hela belopp (ehuru det, såsom redan nämnt, bör uttaxeras olika på tomma och lastade fartyg) behöfligt för underhåll och ökning af redan befintliga säkerhetsanstalter för sjöfarten.

Ett annat förhållande eger rum i Storbritannien, der under åren 1885—1897 uppburna afgifter öfverstigit utgifterna med c:a £ 800,000, hvilka levererats till statskassan. Redan sjelfva debiteringsgrunden för denna afgift har varit egendomlig, emedan afgiften beräknats efter det antal fyrar, som passerats.

Såsom bevis på, huru tungt denna afgift drabbat fartygen, kan anföras, att ett fartyg om 2,565 reg.-tons, som inkom från Ostindien till Dundee med en jutelast och åter afgick till Ostindien med saltlast, måste betala en fyrafgift af öfver 2,400 kronor eller nära en krona pr reg.-ton, under det att ett till Hamburg destineradt fartyg af liknande storlek och med samma last icke hade någon sådan utgift.

Om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet m. m.
(Forts.)

Med rätta hafva de brittiska skeppsredarne i många år beklagat sig häröfver hos myndigheterna, hvilka nu ändtligen erkänt befogenheten af deras klagan och beviljat rättelse genom en nyligen utfärdad författning, i kraft hvaraf från och med den 1 april 1899 hvarje i utrikes fart gående fartyg skall erlægga i fyrafgift 2³/₄ pence eller i svenskt mynt närmast 21 öre pr ton, men barlastade fartyg äro befriade från erläggande af sådan afgift, likaså kolande och provianterande fartyg, äfvensom fartyg, hvilka i följd af tvingande väderleksförhållanden söka hamn.

I England med dess konstgjorda hamnar, såväl som i flera af de större sjöstäderna i andra länder, få fartygen betala höga omgälder för begagnande af dockor, der lossning och lastning sker, och af flera andra anledningar, så att den ändring, som i Sverige kan vara nödig med afseende å sjöfartsafgifter, i första rummet bör efter min åsigt vara att afskaffa den nuvarande likställigheten mellan tomt och lastadt fartyg.

Anledningen dertill, att den svenska sjöfarten icke utvecklats sig i samma proportion som vissa andra länders, måste man snarare söka i det kända förhållande, att resultatet af seglationen under inånga år varit mindre tillfredsställande; segelfartygen, som utgjort det öfvervägande antalet, hafva delvis, på grund af försäljning, slokning eller förlisning, afförts ur registret och endast till någon del ersatts med ångfartyg.

Af de genom utskottet samlade statistiska uppgifter skulle framgå, att förhållandena utvecklats sig mycket lyckligare i vårt broderland, men härvid bör tagas i betraktande en ganska vigtig omständighet, nemligen den, att under norsk flagga numera segla ett stort antal fartyg, som tillhöra engelska redare. Äfven den norska sjöfartsnäringen har det oaktadt öfverflyglats af andra nationers.

I förhållande till de öfriga handelsflottorna har till och med den brittiska icke kunnat bibehålla samma öfverlägsenhet som förut. Dess drägtighet utgjorde nemligen:

år 1893—1894.....	58,21 %
» 1894—1895.....	57,55 %
» 1895—1896.....	56,74 %

af samtliga handelsflottors, och detta oaktadt, såsom bekant, ökningen ingenstädes kan jämföras med den brittiska, som under åren 1872—1897 utgjorde 280 procent beräknad drägtighet.

Om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet m. m. Så länge det i fartyg nedlagda kapital var en tillgång, som icke kunde realiseras utan till ett betydligt underpris, var icke annat att vänta, än att den svenska spekulationen skulle söka sig ett tacksammare fält för placering af kapital.

Det gäller nu att försöka å nyo intressera allmänheten för sjöfartsnärningen, men då böra också de dervid fjettrade olägenheter aflägsnas.

Så bör t. ex. i gällande bevillningsförelösningsordning intagas ett stadgande derom, att uti ett fartygs bokslut rederiet eller bolaget skall vara berättigadt att, förutom årsräntan å upplånadt kapital, såsom godtgörelse för fartygets värdeförminskning afföra 7½ procent å dess bokförda värde, så att hvad derefter kan af årets insegling återstå blifver den nettovinst, för hvilken bevillning skall erläggas.

Anledningen till denna min hemställan är nödvändigheten, att fartygens beskattning öfver allt i riket sker efter lika grunder, och får jag till stöd för min åsigt åberopa, att i England 7½ procent på senare åren i flera fall på grund af vunnit erfarenhet medgifvits, ehuru den tidigare regeln, som endast beviljade 5 % afskrifning, på somliga ställen ännu tillämpas, enär den allt allmännare begäran om förhöjning icke blifvit slutligen afgjord.

Då det kan intressera någon eller flere att känna den åsigt, som i fackkretsar gjort sig gällande angående passagerare- eller lastångares värde vid olika åldrar, får jag nämna, att detta värde uppskattas sålunda:

Vid 5 års ålder	10 års ålder	15 års ålder	20 års ålder
60 %	35 %	17 å 20 %	7 å 10 %

af ursprungliga kostnaden, hvarvid den omsorg, hvarmed fartyget och dess tillbehör under tiden vårdats, alltid måste inverka på värderingen.

I sammanhang härmed kan jag icke underlåta fästa uppmärksamheten derpå, att Första Kammarrens utskott å pag. 13 af sitt betänkande begagnat benämningen *vinst* för beloppet af bruttofrakterna, en benämning, som är fullkomligt origtig och vilseledande, eftersom en bruttofrakt, när den icke betäcker hyror, klarationer, assuranter m. m., kan lemna och i allt för många fall verkligen lemna förlust. Bland de förslag, som varit framställda, angående lättnader och förmåner åt den svenska skeppsfarten, har äfven anförts *sjöfartspremier*, s. k. *subventioner för vissa linier, låneunderstöd samt inteckningsrätt*. För min del anser jag ett beträdande af denna väg hafva föga utsigt till framgång, men jag vill icke besvärå med något vidlyftigare ordande derom, då jag kan inskränka mig till att åberopa hvad derom yttrats vid sjöfartsmötet i Stockholm förlidet år.

Jag anser mig här böra erinra om en af de olägenheter, som nog i sin mån göra spekulationer i fartyg mindre inbjudande.

Jag syftar nemligen på det bekanta stadgandet i § 8 af nu gällande sjölag, på grund hvaraf ett rederi skall ansvara för åtgärd, vidtagen af en påtvingad lots, hvars duglighet är befälhafvaren obekant. Äfven andra nyheter, införda genom nu gällande sjölag, hafva från såväl rederiers som befälhafvares sida underkastats anmärkningar, och förhandlingarne vid sjöfartsmötena, i synnerhet vid det under förra året i Stockholm hållna, hafva utvisat, att missbelåtenhet finnes i alla tre skandinaviska länderna.

Sedan jag nu så vidlyftigt uppehållit mig vid frågan om sjöfartens upphjelpande, får jag i så mycket större korthet yttra något angående handeln och dermed sammanhängande önskningsmål.

Jag kan då icke undgå att i främsta rummet beklaga, att en för vårt land så vigtig och naturlig export som utförseln af lefvande nötboskap och får till England skall fortfarande vara stängd och svenska säljare således gå miste om en marknad, som endast under år 1896 kunde från Norra Amerika införa 358,361 oxar och 769,592 får.

Återbördandet af en dylik marknad är, såsom en hvar säkert medgifver, af den stora betydelse, att alla möjliga ansträngningar därför äro önskliga.

För den svenska industriens höjande kunna lämpliga åtgärder vidtagas, medan ännu intrycket af fjorårets utställning kan medverka till ett gynsamt resultat, och jag anser sannolikt, att utställarne sjelfva jemte bestyrelsemedlemmar skola bäst kunna angifva, på hvilket sätt industrien säkrast kan genom åtgärder från statens sida tillskyndas högsta möjliga varaktiga framgång.

I öfverensstämmelse med förut uttalade åsigtter, anser jag utdelning till samtliga svenska konsulter af den af professor Ernst Carlson föreslagna beskrifning öfver Sverige kunna medföra mycken nytta, förutsatt att landets industri der erhåller en praktiskt uppställd afdelning, hvars kompletterande genom en s. k. exportkatalog eller förteckning å svenska exportfirmor bör af dessa sjelfva ombesörjas och bekostas.

Under den nyligen utdebatterade frågan om en läroverksreform uttalades önskligheten af att Sverige i *vetenskapligt* afseende kunde hålla jemna steg med andra länder, men af icke mindre vikt är, att äfven svensk *handel, industri* och *näringar* kunna hålla jemna steg med utlandets, hvilket kan ske genom ett nytt ordnande af undervisningsväsendet på programmet af en *allmän* medborgerlig bildning, ty i detta afseende hafva de allmänna läroverken hittills icke varit så anordnade, att de kunnat tillfredsställa ett nationelt behof, men skulden därför drabbar icke lärarne.

För den svenska affärsvärlden är det ett oeftergifligt behof, att praktisk kännedom i tyska, engelska och franska språken, och i synnerhet de båda förstnämnda, i största möjliga utsträckning

Om åtgärder till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet m. m.

(Forts.)

Om åtgärder kommer att ingå i det kunskapsmått, som skall göra skäl för benämning till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet m. m.

ningen *allmän medborgerlig bildning*, ty dessförutan blifver för den inhemska rörelsens täflan med den utländska allt svårare, ju mera främmande svenskarne i följd af bristande språkkunskaper måste känna sig gent emot sina utländska konkurrenter och deras rastlösa verksamhet.

(Forts.)

Herr talman! Jag vågar icke längre taga kammarens tid i anspråk, utan får till slut yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ivar Månsson: Jag har endast begärt ordet för att uttala mina lifligaste sympatier för det föreliggande förslaget. Enligt min tanke ha vi allt för länge försummat vår sjöfartsnäring och dess intressen. Härtill ha nog flera orsaker bidragit. Dels har må hända denna näring haft få representanter, som i Riksdagen kunnat framhålla dess ställning, och dels har statens finanser beklagligt nog varit sådana, att vi för densamma icke kunnat göra de uppoffringar, som varit nödvändiga. Då emellertid statens finanser numera äro sådana, att de tillåta, att vi nu uppoffra något mera för denna näring, tror jag, att det är skäl i att vi på allvar taga i tu med denna sak. Jag begärde, såsom sagdt, ordet för att inlägga mitt lifligaste förord för att det må blifva ett godt resultat af den föreslagna skrivelsen.

Med anledning af herr Melins uttalade tvifvelsmål om nyttan af subvention för ångfartygsförbindelser, ber jag få säga, att vi icke få rygga tillbaka eller vara rädda för att i det hänseendet träda hjälpande emellan. Vi veta hvilka stora summor, som Danmark och flera andra länder gifva ut för sådant ändamål. Och jag tror, att dessa länder haft så stor nytta af sina uppoffringar, att vi deraf kunna draga den största lärdom.

Med dessa uttalanden ber jag att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Häruti instämde herrar *Sandquist, Henricson* och *Brodin*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt efter af herr vice talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Till kammarens afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkten 1.

Lades till handlingarne.

Punkterna 2—17.

Biföllos.

§ 13.

Föredroges hvart efter annat och biföllos statsutskottets nedannämnda memorial och utlåtande:

n:o 65, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor,

n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende, och

n:o 67, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 14.

Till handläggning företogs statsutskottets utlåtande n:o 69, i anledning af Riksdagens år 1897 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1896.

§ 1.

Utskottets hemställan biföllos.

§§ 2 och 3.

Lades till handlingarne.

§§ 4 och 5.

Hvad utskottet hemställt biföllos.

Vid föredragning af § 6, angående betena vid Ottenby remontdepot, begärdes ordet af

Herr A. Hedin som yttrade: Jag har ingenting att erinra emot statsutskottets framställning i denna punkt; men då det är den sista paragrafen under den allmänna rubriken »Arméförvaltningen», anhåller jag att få göra ett par erinringar angående den nog allmänna uppfattningen af statsrevisorernas framställningar till Riksdagen. Som kammaren bebagade finna, förekomma här af statsutskottet refererade 6 punkter — anmärkningspunkter, om man så vill kalla dem — i revisorernas berättelse under *rubriken Arméförvaltningen*, och i revisorernas berättelse är nog antalet icke mindre än 11. Nu har jag en och annan gång sport, att det finnes åtskilligt godt folk, som, när de få se ett betydande antal

framställningar från statsrevisorerna under en gemensam rubrik, t. ex. Arméförvaltningen, deraf draga den slutsatsen utan vidare, att den institutionen, det embetsverket, den myndigheten — hvad det nu må vara — under hvilkens namn som rubrik dessa anmärkningar anförts, drabbas af dessa anmärkningar, såsom skulle denna institution, denna myndighet dertill hafva all skuld eller åtminstone en del af skulden. Det är ju emellertid alldeles klart, att anmärkta missförhållanden, hvilka röja sig vid granskningen af arméförvaltningens räkenskaper, icke nödvändigt bero på något fel från arméförvaltningens sida. Ty icke är det arméförvaltningens fel, hvad här finnes anmärkt t. ex. under punkt 7 — tror jag det är — af statsrevisorernas berättelse om chefens för krigsskolan resor, en punkt, som jag tror hade förtjenat att mera beaktas af statsutskottet. Det är ju alldeles icke arméförvaltningens fel, ehuru visserligen revisorerna fått anledning till sin framställning af hvad de erfarit vid granskningen af arméförvaltningens räkenskaper. Icke har heller arméförvaltningen någon del i hvad af revisorerna anmärkts om dispositionen af en till Kongl. Maj:ts förfogande stäld fond på ett sätt, som jag i likhet med revisorerna finner oegentligt, nemligen för uppmuntrande af kapplöpningar, förenade med djurplågeri. Emellertid, när man utan vidare samlar i hop alla dessa anmärkningar — till ett antal af 11 i statsrevisorernas berättelse — så händer det, att många föreställa sig, att detta embetsverk måtte då vara alldeles förryckt. Men det är — såsom af hvad jag nu sagt framgår — en alldeles oriktig slutsats. Ty felet är nog att söka på andra håll. Men i den mån en sådan uppfattning utbreder sig, lyckas man derigenom omkring arméförvaltningen och emot densamma skapa en atmosfär af misstro till både god vilja och god förmåga, ordentlighet o. s. v., som är alldeles oberättigad, och uti denna opinion har man haft ett stöd för det förslag, hvilket — enligt min tanke lyckligtvis — af Andra Kammaren afböjdes, till en förändring af arméförvaltningen, som enligt min åsigt skulle kunnat medföra de allra svåraste följder. I arméförvaltningen har man en myndighet, som derigenom, att den står litet högt och befinner sig en smula på afstånd från lokala intressen och lokala pressioener, är i stånd att utöfva den viktiga revisionen af användningen utaf de ofantliga medel, som ställas till Kongl. Maj:ts förfogande för försvarets angelägenheter. Om detta ändrades, skulle man nog få se, hur det då skulle gestalta sig. Jag nämnde, när vi diskuterade denna fråga, att jag hade för afsigt att meddela kammaren ett exempel på, huru vi hafva arméförvaltningen att tacka för framdragandet i ljuset af ett af de svåraste missbruk, som säkerligen skulle blifvit obeaktadt, om den förändring af revisionen blifvit af Riksdagen godkänd, som Kongl. Maj:t föreslagit. Det är en fråga, som gäller krigshögskolan. Men sedan jag förvissat mig om, att detta ärende nu kommer att hafva sin gilla gång,

och att den anmärkning, som blifvit gjord af revisorerna i arméförvaltningen, icke vidare kan komma att kväfvast, skall jag underlåta att ingå vidare på detta ämne.

Vidare anfördes icke. Paragrafen lades till handlingarne.

§§ 7 och 8.

Lades likaledes till handlingarne.

§§ 9 och 10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Lades till handlingarne.

§§ 12—16.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 17.

Lades till handlingarne.

§§ 18 och 19.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 20.

Lades till handlingarne.

§§ 21 och 22.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§§ 23 och 24.

Lades till handlingarne.

§ 15.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående arfvodet för kontroll vid denaturering af brännvin.

*Ang. arfvodet
för kontroll
vid denature-
ring af brän-
vin.*

Utskottet hemställde i detta betänkande:

att Riksdagen, med anledning af ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr *K. Almqvist* afgifna motion, n:o 125, och de af kongl. finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå lemnade uppgifter angående de kontrollantarfvoden, som blifvit för

Ang. arfvodet för kontroll vid denaturering af brännvin. denaturering af brännvin i de särskilda denatureringsdistrikten under år 1897 utbetalda, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke en ytterligare nedsättning i och en jemnare fördelning af nämnda arfvoden lämpligen kunde ega rum.

(Forts.)

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Fredholm: Herr talman! Jag har visserligen icke reserverat mig mot utskottets utlåtande, men det oaktadt har jag ej delat den uppfattning, som inom utskottet gjort sig gällande. Om herrarne tagit kännedom om utskottets betänkande, så hafva herrarne funnit, att de missförhållanden, hvilka man länge öfverklagat och som man år 1894 sökte afhjelpa, ingalunda blifvit afhjelpa, utan fortfarande äro lika svåra som de då voro.

Det är med afseende å storleken af kontrollantarfvodena, som dessa missförhållanden förnämligast visat sig. Då detta arfvode år 1894 ej var fullt 58 kronor i medeltal per denatureringsställe, så är det nu 53 kronor, och om till dessa 53 kronor lägges den ersättning, som vittnet skall hafva, i medeltal 10 kronor gången, blir det 63 kronor — en högst betydlig afgift för en förrättning, som kan kallas ganska enkel och som ej är tidsödande. Fastän man 1894 vidtog en förändring beträffande denatureringsafgiftens storlek, fortfar det oaktadt samma missförhållande med kontrollantarfvodena, och det synes mig till och med, som om detta numera skulle hafva blifvit större. Ty maximiafgiften för en förrättning är, som utskottet uppgifver, nu 208 kronor, under det att år 1894 det största arfvode, som då utgick för fullgörandet af en förrättning, ej belöpte sig till fullt 100 kronor.

Med anledning häraf hade jag inom utskottet ingenting emot att instämma i den hemställan, utskottet gjort, eller att hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huru man skulle afhjelpa omnämnda missförhållande. Men tillika ville jag, att utskottet skulle i den skrifvelse, som utskottet föreslår, anhålla, att Kongl. Maj:t måtte inkomma till Riksdagen med förslag om, huru kontrollantarfvodena skulle bestämmas. Deremot invände man inom utskottet, att här vore ej fråga om annat än att nedsätta arfvodet, och när det nu befintliga missförhållandet blifvit för Kongl. Maj:t påpekadt, komme nog Kongl. Maj:t att vidtaga en sådan nedsättning. Men det förhåller sig icke så, att det här är fråga blott om arfvodena, utan det är hela processen vid denatureringen: kontrollanternas arfvoden, vittnenas ersättningar och vidare tryggheten för att icke denatureringsförfarandet på något sätt skall kunna gifva anledning till att det denaturerade brännvinet kommer ut i handeln till förtäring, och en hel del andra omständigheter, som man har att taga i betraktande, när man skall bestämma, huru det skall tillgå vid denaturering.

Riksdagens medbestämmande rätt härutinnan är icke någon-
 ting annat, än hvad som gäller i fråga om de förordningar, som
 finnas utfärdade för tillverkning och försäljning af bränvin. Som
 herrarne väl veta, äro båda dessa förordningar enligt grundlagens
 tydliga ordalydelse af den beskaffenhet, att det är Riksdagen, som
 derom bestämmer. Men det förhåller sig icke så med förordnin-
 gen om denaturering. Då man år 1887 ville införa denaturering,
 d. v. s. möjliggöra användningen af bränvin för tekniska behof
 utan att det skulle vara belagdt med den skatt, som man ansett
 vara nödvändig för bränvinets användning, till förtäring, hade
 man ingen erfarenhet om, huru man dervid skulle gå till väga,
 och det var då helt naturligt, att man tills vidare ville öfverlemna
 åt Kongl. Maj:t att bestämma, huru vid denaturering skulle för-
 faras. För den skull ändrades 10 § 4 mom. bränvinstillverknings-
 förordningen på sådant sätt, att Riksdagen gaf fullmakt åt Kongl.
 Maj:t att ordna denna sak.

*Ang. arfvodet
 för kontroll
 vid denature-
 ring af brän-
 vin.*

(Forts.)

Sedan dess hafva vi emellertid vunnit den erfarenhet, vi då
 saknade. Strax efter 1887 års riksdags slut utfärdades en förord-
 ning om denaturering, och denna har sedermera förnyats andra
 gången år 1890. Erfarenhet hafva vi således, och för min del
 tycker jag därför, att Riksdagen numera icke har någon anled-
 ning att åt Kongl. Maj:t öfverlemna att ensam besluta, huru med
 denatureringen skall försiggå.

Utskottet har dock haft en annan åsigt. Utskottet ansåg
 nemligen, att det mötte ett hinder för bifall till min begäran,
 att Kongl. Maj:t skulle inkomma med förslag till Riksdagen, der-
 uti, att Riksdagen en gång hade åt Kongl. Maj:t öfverlåtitt att
 ensam bestämma i saken. Men denna öfverlåtelse är endast tem-
 porär; den gäller icke längre än till det ögonblick, då Riksdagen
 vill förändra 10 § 4 mom. i förordningen angående tillverkning
 af bränvin. I det ögonblick, då Riksdagen ändrar denna para-
 graf på det sätt, att Kongl. Maj:t ej vidare har rätt att på de
 vilkor och det sätt, som Kongl. Maj:t bestämmer, ordna saken,
 då inträder Riksdagen i sin fulla befogenhet att lagstifta i detta
 ärende.

Vid 1894 års riksdag, då denna fråga var före, tillät jag
 mig i en reservation anhänga, att Riksdagen skulle begära, att
 Kongl. Maj:t ville inför Riksdagen framlägga förslag till förord-
 ning om denaturering. Att tillmötesgå en sådan begäran hade
 naturligtvis för Kongl. Maj:t varit en mycket enkel sak, ty Kongl.
 Maj:t hade endast behöft framlägga för Riksdagen den förordning,
 som nu praktiserats i så många år. Men jag fick då ej propo-
 sition på denna min reservation.

Jag har ej heller inom utskottet fått något enda understöd
 för min der gjorda begäran, att de ändrade bestämmelserna rö-
 rande kontrollantarfyodena, som Kongl. Maj:t kan finna lämpliga,
 måtte för Riksdagen framläggas. Det framhölls inom utskottet,

Ang. arfvodet för kontroll vid denaturering af bränvin.
(Forts.)

att man ej skulle kunna åstadkomma någon ändring i denna sak på annat sätt än genom att väcka motion derom; men jag befarrar, att, om man skall tillgripa den utvägen, det måhända ändock ej går, ty en sådan motion kan ju röna motstånd, om icke i denna kammare, så måhända i den Första, och då har Riksdagen, genom att ej iakttaga tillbörlig försigtighet, afskrifvit en af sina fri- och rättigheter i lagstiftningsväg.

Jag har ej begärt ordet för att göra något yrkande, emedan jag, i hägkomst af huru det förut gått mig, mycket väl vet, att ett sådant icke nu kan leda till någon påföljd, men jag har velat framhålla hvad jag nu inför Andra Kammaren anført, på det att Andra Kammaren härutaf skall finna nödvändigheten af att iakttaga stor försigtighet, när den till Kongl. Maj:ts förfogande öfverlemnar några af de rättigheter, som Riksdagen har, och det kommer nog, som jag tänker, innan denna riksdag slutar, att gifvas tillfällen, då Riksdagen bör hafva denna erinran i minnet.

Herr Meyer: Då den föregående ärade talaren icke gjort något yrkande, skall jag inskränka mig till att påpeka, hvad han också upplyste om, nemligen att utskottet i fråga om sjelfva hufvudsaken varit alldeles enigt, d. v. s. att utskottet enhälligt ansett, att den föreliggande motionen borde af Riksdagen bifallas. Sedan jag påpekat detta, skall jag inskränka mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr A. Hedin: Att det i förevarande fall föreligger bevis på mycket svåra missbruk, det förmodar jag knappast, att någon ledamot af kammaren skall finnas benägen att bestrida. De missbruken äro gamla och många gånger påpekade. Herr Fredholm har redan erinrat om det otvifvelaktiga förhållandet, att det tillkommer Riksdagen att sjelf besluta i denna sak och att, om Riksdagen temporärt öfverlemnar åt Kongl. Maj:t att i detta fall förordna, Riksdagen dermed icke alls afhändt sig sin rätt. Detta erkändes också, då Andra Kammaren för åtskilliga år sedan på mitt yrkande beslöt, att Riksdagen skulle behålla denna befogenhet och utöfva den omedelbart. Det erkändes då icke blott af dåvarande finansministern, som äfven i sjelfva saken icke hade något egentligt att invända, utan det erkändes äfven af den ledamot af kammaren, som nu intager statsministersplatsen. Således bör härom icke vidare någon tvist kunna uppstå, ty tillvägagångendet är helt enkelt det, som herr Fredholm redan påpekat. Då han emellertid icke gjorde den framställning, som jag trodde att han möjligen skulle komma att göra, nemligen att detta skrifvelseförslag skulle sluta med en anhållan till Kongl. Maj:t att för Riksdagen framlägga förslag i det ämne, som skrifvelseförslaget afser, skall ej heller jag göra något yrkande. Men om Kongl. Maj:t tänker att fortfara på samma sätt med dispositionen af ifråga-

varande medel, så skola vi nog taga upp saken vid nästa riksdag och då bringa den till ett annat slut.

Ang. arfvodet
för kontroll
vid denaturering af
bränvin.

(Forts.)

Herr Almqvist: Med anledning af den förste talarens yttrande ber jag att få nämna, att orsaken, hvarför jag föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga den antydda förändringen i arfvodet för kontrollanter vid denaturering af bränvin, var den, att, då Kongl. Maj:t är den, som utfärdat förordningen i fråga, jag på denna grund ansåg mig icke kunna föreslå, att Kongl. Maj:t och Riksdagen skulle *gemensamt* vidtaga förändringen.

Då utskottet nu tillstyrkt min motion, har jag naturligtvis icke annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Jag ber dock derjemte att särskildt få instämma i det uttalande af utskottet, som återfinnes å 5:te sidan i betänkandet, der utskottet ifrågasätter, »huruvida icke denatureringen af bränvin vid Akers krutbruk skulle utan särskild kostnad för staten kunna verkställas af någon bland dess vid bruket anstälde tjänstemän». Som herrarne af betänkandet finna, går den årliga utgiften för denaturering af bränvin vid nämnda krutbruk till öfver 4,000 kronor, hvilket belopp sålunda genom en dylik förändring skulle kunna besparas statens krutbruk. — Jag har, som sagdt, endast velat yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Slutligen föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 25 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om förändrade bestämmelser angående aflöning åt ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor samt angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid dylika skolor, *dels ock* i detta ämne samt rörande lönetillskott för lärarepersonalen vid småskolor och mindre folkskolor inom Riksdagen väckta motioner;

n:o 3, i anledning af väckt motion om förbättrade löneförmåner åt vissa lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor, och

n:o 4, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar med afseende å delning af Hernösands stift, *dels* fyra särskilda i detta ämne väckta motioner, *dels* och Kongl. Maj:ts proposition n:o 31, med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863;

bevillningsutskottets memorial n:o 27, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets memorial n:o 18 angående stämpelafgift för check;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 69, i anledning af väckta motioner angående ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning;

n:o 70, i anledning af väckt motion angående ändrade straffbestämmelser i värnpligtslagen;

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, innefattande bestämmelse om municipalsambällen, och

n:o 72, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande af- och tillträde af ecklesiastika boställen, samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 25, i anledning af kammarens återremiss af utskottets utlåtande n:o 5 på grund af väckt och till utskottet remitterad motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af förordningen angående expeditionslösen i fråga om lagfart å fast egendom.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10,9 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.